

## กลไกขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับพื้นที่

(Area-based multi-stakeholder mechanism for sustainable development)

### ๑. นิยาม

“การพัฒนาที่ยั่งยืน” หมายถึง การพัฒนาที่มุ่งสร้างความสมดุลและความเป็นธรรมระหว่างคนรุ่นปัจจุบันกับคนรุ่นอนาคต (World Commission on Environment and Development 1987) โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างสามมิติหลัก ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ให้เกื้อกูลกันอย่างสมดุลภายใต้หลักการ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (Gupta and Vegelin 2016) และยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชนสากล (Collins 2018) การพัฒนาที่ยั่งยืนยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Bahadur et al. 2015) เพื่อให้ทุกคนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีและคุณค่าในระยะยาว

“เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นกรอบความร่วมมือระดับโลกที่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติทั้ง ๑๙๓ ประเทศให้การรับรองเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๑๕ เพื่อขับเคลื่อนไปสู่ความยั่งยืนภายในปี ค.ศ. ๒๐๓๐ ประกอบด้วย ๑๗ เป้าหมายหลัก และ ๑๖๙ เป้าหมายย่อย ครอบคลุมประเด็นสำคัญ ๕ มิติ ได้แก่

People (ผู้คน): การพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (เป้าหมายที่ ๑-๕)

Planet (โลก): การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ (เป้าหมายที่ ๖, ๑๒-๑๕)

Prosperity (ความมั่งคั่ง): การสร้างระบบสังคมและเศรษฐกิจที่มั่งคั่งอย่างเป็นธรรม (เป้าหมายที่ ๗-๑๑)

Peace (สันติภาพ): การสร้างสังคมที่สงบ เป็นธรรม และมีธรรมาภิบาล (เป้าหมายที่ ๑๖)

Partnership (หุ้นส่วนความร่วมมือ): การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ (เป้าหมายที่ ๑๗)

ทั้ง ๑๗ เป้าหมายมีความเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ได้ โดยปลายทางของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ People และ Planet ซึ่งหมายถึง การยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้สอดคล้อง ควบคู่กันกับการรักษาระบบนิเวศของโลก การจะบรรลุทั้งสองเป้าหมายนี้ จำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจให้สนับสนุนความยั่งยืน (Prosperity) การพัฒนาระบบธรรมาภิบาลและนโยบายที่เป็นธรรม (Peace) และการสร้างความร่วมมือข้ามภาคส่วน (Partnership)

“การขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” หมายถึงการ กระบวนการดำเนินงานในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนานาชาติ ระดับชาติ จนถึงระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างสังคมที่สมดุล ยืดหยุ่น และเป็นธรรม โดยมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งคนและสิ่งแวดล้อม การแปลงแนวคิดไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริง จำเป็นต้องอาศัย คานงัดหลัก ๕ ประการ ได้แก่ ๑) ระบบธรรมาภิบาล (Governance) ๒) ระบบเศรษฐกิจและการเงิน (Economy and Finance) ๓) การปฏิบัติการของบุคคลและชุมชน (Individual and Collective Action) ๔) วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Science Technology and Innovation) และ ๕) การสร้างศักยภาพและการเรียนรู้ (Capacity Building) เพื่อให้แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนกลายเป็น ความปกติใหม่ของสังคม (Independent Group of Scientists appointed by the Secretary-General 2019, 2023)

“การนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนไปปฏิบัติในพื้นที่ (SDG Localization)” หมายถึง การปรับใช้กรอบเป้าหมาย SDGs และหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ เพื่อค้นหาจุดแข็ง แนวปฏิบัติที่ดี และช่องว่างที่ต้องพัฒนา โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์และกระบวนการปรึกษาหารือข้ามภาคส่วน เพื่อกำหนดประเด็นความยั่งยืนของพื้นที่ กำหนดบทบาทของแต่ละภาคส่วน และการติดตามผลร่วมกันเพื่อให้การพัฒนาที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน (Global Taskforce of Local and Regional Governments 2016)

“สุขภาวะ” (Well-being) หมายถึง ภาวะที่ดี หรือความอยู่ดีมีสุข ซึ่งมีได้หลายด้าน ได้แก่ ความอยู่ดีมีสุขทางกายหรือสุขภาวะทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม (ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๕) รวมถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน มีโอกาสเข้าถึงบริการที่จำเป็น และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรีและความหมาย สุขภาวะจึงเป็นทั้ง “เงื่อนไข” และ “ผลลัพธ์” ของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยสหประชาชาติได้ระบุว่า “Health is a precondition for and an outcome and indicator of all three dimensions of sustainable development” (United Nations 2012) ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงไม่ใช่เพียงการสร้างเศรษฐกิจที่เติบโตหรือสิ่งแวดล้อมที่ดีเท่านั้น หากแต่ต้องมุ่งหมายให้ “คน” มีชีวิตที่ดีในทุกมิติ เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนไปสู่สังคมที่ยั่งยืน

“ระดับพื้นที่” หมายถึง พื้นที่ที่จำเพาะกับประเด็นซึ่งอาจมีลักษณะสอดคล้องกับภูมินิเวศแต่ข้ามขอบเขตการปกครอง เช่น การบริหารจัดการน้ำที่ข้ามขอบเขตจังหวัด การบริหารจัดการชายฝั่งที่มีส่วนคาบเกี่ยวกับหลายอำเภอและหลายจังหวัด เป็นต้น

“ระดับจังหวัด” หมายถึง ประเด็นที่เกิดขึ้นตามขอบเขตการปกครองระดับจังหวัด

## ๒. กฎหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยได้บรรจุหลักการ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ไว้ใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยกำหนดให้รัฐจัดทำ ยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อใช้เป็นเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าวทำหน้าที่เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ของประเทศให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบและมีเอกภาพ รัฐบาลในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ภายใต้การนำของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) เป็นกลไกระดับชาติในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมี สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ทำหน้าที่เลขานุการ และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เป็นเลขานุการร่วม คณะกรรมการ กพย. มีการแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการและคณะทำงาน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบัน ประกอบด้วย ๔ คณะอนุกรรมการ และ ๑ คณะทำงาน ดังนี้

- ๑) คณะอนุกรรมการภาคเอกชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ๒) คณะอนุกรรมการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๓) คณะอนุกรรมการพลังเยาวชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ๔) คณะอนุกรรมการการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์
- ๕) คณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 ของไทยในกรอบสหประชาชาติ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะกรรมการ กพย. ได้ให้ความเห็นชอบ แผนการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย (Thailand SDG Roadmap) เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนต่าง ๆ โดยกำหนดยุทธศาสตร์หลัก ๖ ด้าน ได้แก่

- ๑) การสร้างความตระหนักรู้: ส่งเสริมความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของสังคมต่อเป้าหมาย SDGs
- ๒) การเชื่อมโยงเป้าหมาย SDGs กับแผนพัฒนาของประเทศ: บูรณาการ SDGs เข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และแผนพัฒนาระดับจังหวัด
- ๓) จัดตั้งกลไกในการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs: ครอบคลุมระดับนโยบาย ระดับหน่วยงาน และระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการทำงานเชื่อมโยงกัน
- ๔) การดำเนินโครงการเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs: ส่งเสริมการพัฒนาเชิงปฏิบัติการตามเป้าหมายที่รับผิดชอบ
- ๕) การสร้างภาคีการพัฒนา: กระตุ้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ
- ๖) การติดตามและประเมินผล: รายงานความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานผ่านระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ (eMENSCR) เพื่อรายงานความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ยังได้กำหนดให้ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)” เป็นหนึ่งในสี่หลักการสำคัญ ที่ใช้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ร่วมกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดความสามารถในการล้มแล้วลุกไว (Resilience) และการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy)

### ๓. สถานการณ์และแนวโน้ม

#### ๓.๑ สถานะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs ของโลก ได้ดำเนินมาเป็นระยะเวลา ๑๐ ปี เหลือเวลาอีก ๕ ปีในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดภายในปี ค.ศ. ๒๐๓๐ อย่างไรก็ตาม รายงาน The Sustainable Development Goals Report 2024 ขององค์การสหประชาชาติชี้ว่า มีเพียง ร้อยละ ๑๗ ของเป้าหมายย่อยที่มีแนวโน้มจะบรรลุผล ขณะที่ กว่าร้อยละ ๕๐ ของเป้าหมายย่อยยังมีความก้าวหน้าเพียงเล็กน้อย หรือไม่มีการเปลี่ยนแปลง รวมถึงบางเป้าหมายมีแนวโน้มถดถอยกว่าจุดเริ่มต้นเมื่อปี ค.ศ. ๒๐๑๕ (United Nations 2024) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการเร่งรัดการและพลิกโฉมแนวทางการดำเนินการ เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ สามารถบรรลุเป้าหมาย SDGs ได้ภายในระยะเวลาที่เหลืออยู่

สำหรับประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกสหประชาชาติที่ร่วมรับรอง “วาระการพัฒนา ๒๐๓๐” ได้มีการดำเนินการหลายมิติ จนได้รับการจัดอันดับอยู่ที่ อันดับ ๔๓ ของโลก และอันดับ ๓ ของเอเชีย ในปี ๒๐๒๕ (Sachs J.D. et al. 2025) แสดงถึงความก้าวหน้าที่น่าชื่นชมในภาพรวมของการขับเคลื่อน SDGs อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังเผชิญกับความท้าทายสำคัญหลายประการที่ต้องได้รับการแก้ไขเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมาย SDGs ได้อย่างแท้จริง

จากการวิเคราะห์ข้อมูล SDG Index ร่วมกับการประเมินของ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (UNESCAP) พบว่า ประเทศไทยยังมี ประเด็นท้าทายหลักสำคัญอย่างน้อย ๖ ประเด็น (ชล บุนนาค และคณะ 2567) ได้แก่

- ๑) **ระบบเกษตรและอาหารที่ยั่งยืน:** ครอบคลุมปัญหาภาวะทุพโภชนาการ การผลิตทางการเกษตรที่ยั่งยืน และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพจากกระบวนการผลิตอาหาร
- ๒) **เศรษฐกิจที่ยังไม่เป็นธรรมและไม่ยั่งยืน:** การเพิ่มขึ้นของของเสียและก๊าซเรือนกระจกที่สอดคล้องกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมถึงประเด็นสิทธิแรงงานตามกรอบ ILO ที่ยังขาดการดำเนินการอย่างทั่วถึง
- ๓) **สุขภาพและการพัฒนาศักยภาพ:** ครอบคลุมปัญหาโรคติดต่อ เช่น วัณโรค โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) สุขภาพจิต การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน และคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังเหลื่อมล้ำ
- ๔) **การตั้งรับปรับตัวต่อภัยพิบัติ:** ครอบคลุมการสร้างความสามารถในการรับมือของกลุ่มยากจนและเปราะบาง ทั้งในบริบทเมืองและชนบท รวมถึงการเสริมกลไกระดับชาติให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการความเสี่ยง
- ๕) **การอนุรักษ์ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ:** ครอบคลุมปัญหาขนาดและจำนวนพื้นที่อนุรักษ์ที่ยังต่ำกว่ามาตรฐานสากล การเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่า และการลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพ
- ๖) **ระบบอภีบาลและกลไกขับเคลื่อน SDGs:** ครอบคลุมปัญหาการมีส่วนร่วมของสตรีในระดับนโยบาย การทุจริต การเข้าถึงข้อมูลสาธารณะ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และการระดมทรัพยากรทางการเงินเพื่อการพัฒนา

นอกจากนี้ ผลจากการจัดทำ SDG Index ระดับจังหวัด โดยศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) พบว่าในภาพรวมประเทศไทยมีประเด็นวิกฤต (คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 25 คะแนนจาก 100 คะแนนเต็ม) อยู่ในประเด็นคุณภาพการศึกษาทั้งในการศึกษาขั้นพื้นฐานและงานวิจัย ประเด็นอัตราผู้ประกอบการขนส่งสาธารณะต่อประชากรต่ำ ประเด็นอัตราพื้นที่สีเขียวต่อประชากรต่ำ ประเด็นความสามารถในการเก็บภาษีของแต่ละจังหวัดที่ต่ำกว่าจำนวนที่พึงเก็บได้ ประเด็นคดีค้ามนุษย์ คดียาเสพติด การละเมิดสิทธิมนุษยชน และจำนวนผู้ถูกกักขังที่รอการพิพากษา

ในระดับภาคพบว่าภาคที่มีคะแนน SDG Index สูงที่สุดคือ ภาคตะวันออกได้คะแนนเฉลี่ย 58.05 คะแนน ในขณะที่ภาคที่ได้คะแนนต่ำสุดคือภาคใต้ชายแดนโดยมีคะแนนเฉลี่ยคือ 47.42 คะแนน ทั้งนี้แต่ละภาค จังหวัดที่มีประเด็นวิกฤติด้านยั่งยืนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แม้อยู่ในภูมิภาคเดียวกันก็ตาม ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs จำเป็นต้องอาศัย แนวนโยบายที่จำเพาะเจาะต่อบริบทพื้นที่ (Area-based Policy) เพื่อให้การดำเนินงานตอบโจทย์ปัญหาและศักยภาพของพื้นที่อย่างแท้จริง

### ๓.๒ สถานะของการนำ SDG ไปปฏิบัติในระดับพื้นที่

การเร่งรัดการขับเคลื่อนเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs จำเป็นต้องอาศัย “การนำ SDGs ไปปฏิบัติในระดับพื้นที่ (SDG Localization)” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงความรู้เชิงนโยบายกับการดำเนินงานจริง โดยมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม เพื่อให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างสมดุลและตอบโจทย์บริบทของแต่ละพื้นที่

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีหน่วยงานหลายแห่งได้ดำเนินการขับเคลื่อน SDGs ในระดับพื้นที่ ดังนี้

- ๑) กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับ สหภาพยุโรป (European Union: EU) และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) ผลักดันให้เกิดการการขับเคลื่อน SDGs ในทุกจังหวัด โดยมีการจัดทำ “SDG Profile” นำร่อง ๑๕ จังหวัดในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ เพื่อเชื่อมโยงตัวชี้วัดท้องถิ่นกับกรอบตัวชี้วัดระดับสากล และยกระดับศักยภาพทางสถิติและข้อมูลของจังหวัด ในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ได้ขยายผลสู่ระยะที่สอง ภายใต้แนวคิด “SDG Localization 2.0” ซึ่งประกอบด้วย ๓ ผลิผลหลัก ได้แก่
- ผลผลิต ๑: “Go Deep” – พัฒนาศักยภาพทางเทคนิคและเครื่องมือเพื่อการระบุ การดำเนินงาน และการติดตามความคืบหน้าของโครงการ SDGs อย่างเป็นระบบ
  - ผลผลิต ๒: “Go Broad” – ขยายการจัดทำ SDG Profile ไปยังอีก ๓ จังหวัดนอกเหนือจาก ๑๕ จังหวัดในระยะที่ ๑ พร้อมทั้งเพิ่มการมีส่วนร่วมของหน่วยงานท้องถิ่นในกระบวนการดำเนินงาน
  - ผลผลิต ๓: “Go Mass” – ส่งเสริมการสร้างตระหนักรู้และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ SDGs ในวงกว้าง ทั้งในระดับภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- ๒) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ดำเนินงานร่วมกับศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้พัฒนามาเป็น SDG Index ระดับจังหวัด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการระบุปัญหาและความต้องการจำเพาะของแต่ละภาค พร้อมจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ๖ ภาคทั่วประเทศ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดประเด็นวิจัยและนวัตกรรมที่ตอบโจทย์พื้นที่ ปัจจุบันมีการพัฒนากลไกเชื่อมโยงองค์ความรู้ในระบบวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) กับการขับเคลื่อน SDGs ผ่านเครือข่ายมหาวิทยาลัยภูมิภาค (ชล บุนนาคและคณะ ๒๕๖๘)
- ๓) เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เพื่อเป็นพื้นที่กลางในการเชื่อมโยงทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อน SDGs ทั้ง ๑๗ เป้าหมาย โดยใช้หลัก “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี เป็นกรอบแนวคิด เชื่อมโยงสามพลังหลัก ได้แก่ อำนาจอธิปไตย อำนาจความรู้ และอำนาจความดี เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างบูรณาการ โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ เวทีนี้เปิดพื้นที่ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการส่งข้อเสนอเชิงนโยบายจากระดับล่างขึ้นบน (bottom-up) โดยยึดประชาชนและบริบทของพื้นที่เป็นศูนย์กลาง ผ่านการรับฟัง ความร่วมมือ และการระดมความคิดร่วมกันของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ปัจจุบันดำเนินงานกว่า ๒๐ จังหวัดทั่วประเทศ และจัดทำ “รายงานการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย” และ “ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย” ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ใช้ประกอบการวางนโยบายระดับชาติ โดยมีความตั้งใจให้เวทีนี้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อให้กลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่อนาคตที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง
- ๔) “ภาคีสานพลังพื้นที่เข้มแข็ง” (Area Strengthening Alliance: ASA) เป็นความร่วมมือของ ๗ หน่วยงานหลัก ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เพื่อบูรณาการศักยภาพและทรัพยากรของแต่ละหน่วยงาน โดยใช้ “พื้นที่” เป็นฐานการพัฒนา มุ่งสร้างจังหวัดเข้มแข็งที่บริหารจัดการตนเองได้อย่างมีข้อมูลรองรับ ASA

มีกลไกสนับสนุน ได้แก่ คณะกรรมการภาคีสานพลังที่เข้มแข็ง (ภสพ.) และคณะทำงานภาคีอาสา เพื่อกำหนดทิศทางและร่วมกันออกแบบการขับเคลื่อน โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ ไม่เป็นทางการ ผ่านแนวคิด “3I” ได้แก่ Information (ข้อมูล) Inspiration (แรงบันดาลใจ) และ Influential (อิทธิพลสู่การลงมือทำ) เริ่มดำเนินการนำร่องใน ๕ จังหวัด ได้แก่ เชียงราย นครสวรรค์ ขอนแก่น ตรัง และพัทลุง โดยมีแผนขยายผลไปยังทุกเขตสุขภาพทั่วประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๖๙ และเชื่อมโยงสู่ยุทธศาสตร์ชาติในปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ปัจจุบัน คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) มีมติเห็นชอบขยายความร่วมมือ เป็น ๙ หน่วยงาน โดยเพิ่มสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (สรพ.) สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.) และเน้นการทำงานแบบ “Whole-of-Society Approach” ที่บูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อแก้ปัญหา ขับเคลื่อนในระดับพื้นที่อย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

### ๓.๓ สถานะของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs (ชุมชนและองค์กรภาค ประชาสังคม)

แม้ว่ารัฐบาล โดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทย จะผลักดันการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs ในทุกจังหวัด แต่กลไกที่จัดตั้งขึ้นมักมีลักษณะรวมศูนย์อยู่ในระดับส่วนกลางจังหวัด และภาครัฐยังเป็นองค์ประกอบหลักของ คณะกรรมการขณะที่ภาคประชาชนยังมีส่วนร่วมในสัดส่วนจำกัด

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากองค์กรชุมชนและ ภาคประชาสังคมมีความเข้าใจบริบทท้องถิ่น และมุ่งเน้นสุขภาวะของชุมชนเป็นสำคัญ การเสริมพลังให้ ภาคประชาชนมีพื้นที่และบทบาทที่มีความหมาย จะช่วยให้การแก้ไขปัญหาคายั่งยืนระดับท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาของ สุรางค์รัตน์ จำเริญพล และคณะ (๒๕๖๘) พบว่าการมีส่วนร่วมของภาค ประชาชนในการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs กระจายอยู่ในแทบทุกมิติเป้าหมาย SDGs (5P) เช่น กลุ่มคอมโควิต ๑๙ (People) มุลินิเกษตรกรรมยั่งยืนแห่งประเทศไทย (Planet) มุลินิพัฒนาที่อยู่อาศัย (Prosperity) กลุ่มลูกเหวี่ยง (Peace) และสภามหาใจเชียงใหม่ (Partnership) องค์กรเหล่านี้มีจุดร่วมคือการผลักดันประเด็นที่ภาครัฐยังไม่ ตอบสนองอย่างเพียงพอ เป็นภาคประชาสังคมเชิงอาชีพ (Professionalized CSOs) ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น สสส.

อย่างไรก็ดี การขับเคลื่อนของภาคประชาชนยังเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ การพึ่งพางบประมาณ จากรัฐหรือแหล่งทุนหลัก การขาดการบูรณาการระหว่างกระทรวง การขาดงบประมาณร่วมข้ามภาคส่วน และ ช่องว่างด้านความเข้าใจระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคม (ชล บุนนาคและอังคณา เลเชกุล ๒๕๖๔)

นอกจากนี้ การจัดการ “แผนชุมชน” ซึ่งสะท้อนความต้องการของพื้นที่ ยังไม่ได้รับการยอมรับในฐานะ แผนพัฒนาระดับจังหวัดอย่างแท้จริง ส่งผลให้ภาคประชาสังคมยังไม่สามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี ขณะเดียวกัน การดำเนินงานของบางหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะในด้าน ทรัพยากรธรรมชาติมักกระทบกับพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของชุมชนยังคงสร้างแรงเสียดทานและบั่นทอนความ ไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน ดังนั้น การพัฒนา “กลไกขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับพื้นที่แบบมีส่วนร่วม จากหลายภาคส่วน” จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างระบบการ พัฒนาที่โปร่งใส เป็นธรรม และมีเจ้าของร่วมอย่างแท้จริง

๔. ความสำคัญของปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบัน

การส่งเสริมกลไกร่วมการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับกลไกจังหวัดเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs ในภาพรวม เนื่องจากการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจเอื้อต่อการตัดสินใจบนฐานข้อมูลจริงของพื้นที่ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างแท้จริง

จากการศึกษาการจัดอันดับ **ดัชนีการกระจายอำนาจ (Decentralization Index)** โดย The London School of Economics and Political Science (LSE) 2025 ซึ่งประเมินประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปจำนวน ๒๗ ประเทศ ใน ๓ มิติ ได้แก่ ๑) การกระจายงบประมาณ ๒) การกระจายอำนาจบริหารจัดการภาครัฐ และ ๓) การกระจายอำนาจทางการเมือง ผลการประเมินล่าสุด (ค.ศ. ๒๐๑๙) พบว่า ประเทศที่ได้คะแนน SDG Index สูง ๔ อันดับแรก ต่างมีคะแนนการกระจายอำนาจอยู่ใน ๕ อันดับแรกของยุโรป สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างระดับการกระจายอำนาจกับความก้าวหน้าด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ในทางกลับกัน ประเทศที่มีคะแนนการกระจายอำนาจต่ำมักมีอันดับ SDG Index ต่ำตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งอยู่ในอันดับที่ ๕ ของ SDG Index 2025 มีคะแนนการกระจายอำนาจเพียงอันดับที่ ๑๒ จาก ๒๗ ประเทศ สะท้อนว่าการรวมศูนย์อำนาจในระดับสูงอาจจำกัดศักยภาพในการบรรลุเป้าหมาย SDGs (ปรากฏดังตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ ตารางเปรียบเทียบคะแนน SDG Index 2025 ของประเทศที่ได้คะแนนสูง ๕ อันดับแรก และประเทศที่มีคะแนนต่ำ ๕ อันดับสุดท้าย เทียบกับ Governance Performance Index และ Decentralization Index

| ประเทศ                           | SDG Index 2025<br>เต็ม ๑๐๐ คะแนน | Governance Performance<br>Index 2024<br>เต็ม ๑๐๐ คะแนน | Decentralization Index<br>(ข้อมูลล่าสุดปี 2019)<br>เต็ม ๓ คะแนน |
|----------------------------------|----------------------------------|--------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|
| ฟินแลนด์                         | ๑ (๘๗.๐๒)                        | ๓ (๗๐.๕๖)                                              | ๕ (๒.๓)                                                         |
| สวีเดน                           | ๒ (๘๕.๗๔)                        | ๑ (๗๑.๙๑)                                              | ๔ (๒.๔)                                                         |
| เดนมาร์ก                         | ๓ (๘๕.๒๖)                        | ๒ (๗๑.๔๖)                                              | ๓ (๒.๔)                                                         |
| เยอรมนี                          | ๔ (๘๓.๖๗)                        | ๖ (๖๘.๖๒)                                              | ๑ (๒.๕)                                                         |
| ฝรั่งเศส                         | ๕ (๘๓.๑๔)                        | ๑๒ (๖๖.๔๙)                                             | ๑๒ (๑.๗)                                                        |
| ๕ อันดับท้ายตาราง SDG Index 2025 |                                  |                                                        |                                                                 |
| เยเมน                            | ๑๖๓ (๔๗.๗๔)                      | ๑๙๑ (๒๕.๑๑)                                            |                                                                 |
| โซมาเลีย                         | ๑๖๔ (๔๖.๐๘)                      | ๑๗๓ (๓๒.๘๙)                                            |                                                                 |
| ชาด                              | ๑๖๕ (๔๖.๐๔)                      | ๑๙๐ (๒๕.๒๐)                                            |                                                                 |
| แอฟริกันกลาง                     | ๑๖๖ (๔๕.๒๑)                      | ๑๘๗ (๒๗.๑๔)                                            |                                                                 |
| ซูดานใต้                         | ๑๖๗ (๔๑.๕๕)                      | ๑๘๖ (๒๗.๒๓)                                            |                                                                 |

งานวิจัยของ Simo Krsmanovic, n.d. ได้สร้างแบบจำลองเพื่อศึกษาว่า โครงสร้างการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ (Decentralized Governance Structure) ส่งผลต่อความสามารถของรัฐในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๓๐ อย่างไร โดยใช้กรณีศึกษา ๓ ประเทศ

ได้แก่ แคนาดา สวิตเซอร์แลนด์ และเยอรมนี ซึ่งเป็นประเทศที่มีระบบการบริหารแบบกระจายอำนาจค่อนข้างเข้มแข็ง ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) และ สถาบันประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง (Democratic Institutions) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs ทั้งในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ยิ่งประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและสถาบันประชาธิปไตยมีความโปร่งใสและรับผิดชอบมากเท่าใด ยิ่งเอื้อต่อการสร้างนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนมากขึ้นเท่านั้น

อย่างไรก็ดี ตัวแปรด้านการปกครองอื่น ๆ เช่น การทบทวนและการปรับปรุงกระบวนการ (Reflexivity), ความสามารถในการปรับตัว (Adaptation) และ ความสอดคล้องเชิงนโยบาย (Policy coherence) ยังไม่พบความสัมพันธ์เชิงบวกที่ชัดเจนต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs จากการจำลอง อาจเป็นผลจากลักษณะข้อมูลที่มีความซับซ้อนและยากต่อการตีความในเชิงปริมาณ

การศึกษานี้ต่อยอดว่า กลไกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการทำงานของสถาบันประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่เอื้อต่อความสำเร็จของการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม แม้แนวคิดการกระจายอำนาจจะได้รับการสนับสนุนว่ามีผลดีต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs แต่ในทางปฏิบัติ ประเทศตัวอย่างเหล่านี้ยังคงเผชิญอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ความซับซ้อนของบริบทนโยบายในแต่ละระดับ การจัดลำดับความสำคัญของประเด็นการพัฒนา และความยากในการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภายใต้วาระที่หลากหลาย ดังนั้น แม้ “การกระจายอำนาจ” จะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมาย SDGs แต่การทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติยังต้องอาศัยการปรับปรุงกลไกบริหารและการประสานงานระหว่างภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิด “การทำงานร่วมกันอย่างมีเอกภาพภายใต้ความหลากหลาย” (Coherent yet Diverse Governance System) ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

นอกจากนี้ งานศึกษาของสุรางค์รัตน์ จำเริญพล และคณะ (๒๕๖๓) สะท้อนให้เห็นว่า ความท้าทายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่ที่ภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการร่วมแก้ไข มักเป็นปัญหาที่ ข้ามขอบเขตทางกฎหมายหรือทางปกครอง ของหน่วยงาน เช่น การบริหารจัดการทรัพยากรที่ครอบคลุมหลายพื้นที่ หรือการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องกับหลายมิติของปัญหาในเวลาเดียวกัน ซึ่งมักมีลักษณะ “ซ้อนทับและเชื่อมโยงข้ามมิติ” ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า กลไกรัฐในปัจจุบัน ซึ่งจำกัดขอบเขตการทำงานตามสายบังคับบัญชาและเขตจังหวัด รวมถึงมีโครงสร้างการบริหารแบบแยกกันเป็นไซโล (Silo Structure) ไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงข้ามมิติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและภาควิชาการ ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตรงพื้นที่และมีองค์ความรู้เชิงลึก

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน ยังไม่มีกลไกทางการที่เปิดพื้นที่ให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบในระดับพื้นที่ ทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผล นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมยังขาดช่องทางเชิงนโยบาย (Policy Channel) ที่จะนำเสนอข้อเสนอจากประสบการณ์ในพื้นที่เข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบายระดับจังหวัดและระดับชาติ

สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึง “ช่องว่างของกลไกการประสานระหว่างระดับพื้นที่กับระดับนโยบาย” ซึ่งทำให้เสียงของประชาชนและองค์กรชุมชนไม่สามารถสะท้อนเข้าสู่การตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างแท้จริง ทั้งที่ประเด็นปัญหาคอนกรีตในพื้นที่มักเชื่อมโยงโดยตรงกับนโยบายและโครงสร้างระดับชาติ (Fenton and Gustafsson 2017; Fowler and Biekart 2020) ดังนั้น การจัดตั้ง กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับ

พื้นที่แบบมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน จึงเป็นแนวทางที่จำเป็น เพื่อสร้าง “พื้นที่กลาง (Neutral Platform)” สำหรับการทำงานร่วมกันของภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการประสานนโยบายระหว่างระดับพื้นที่กับระดับชาติได้อย่างสอดคล้อง เชื่อมโยง และยั่งยืน

## ๕. เอกสารอ้างอิง

### ภาษาอังกฤษ

- Bahadur, Aditya, Emma Lovell, Emily Wilkinson, and Thomas Tanner. 2015. “Resilience in the SDGs.” *Developing an Indicator for Target 1*. <https://www.jstor.org/stable/4006dd43-67ee-3120-9b04-beb79b610fbb>.
- Collins, Lynda M. 2018. “Sustainable Development Goals and Human Rights: Challenges and Opportunities.” *Sustainable Development Goals*. Cheltenham, England: Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781786438768.00010>.
- Fenton, Paul, and Sara Gustafsson. 2017. “Moving from High-Level Words to Local Action—Governance for Urban Sustainability in Municipalities.” *Current Opinion in Environmental Sustainability* 26–27 (June): 129–33.
- Fowler, Alan, and Kees Biekart. 2020. “Activating Civic Space for Sustainable Development: Helping and Hindering Factors for Effective CSO Engagement in the SDGs.” [repub.eur.nl](http://hdl.handle.net/1765/133458). <http://hdl.handle.net/1765/133458>.
- Global Taskforce of Local and Regional Governments. 2016. “Roadmap for Localizing the SDGs: Implementation and Monitoring at Subnational Level.” [https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/commitments/818\\_11195\\_commitment\\_ROADMAP%20LOCALIZING%20SDGS.pdf](https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/commitments/818_11195_commitment_ROADMAP%20LOCALIZING%20SDGS.pdf).
- Gupta, Joyeeta, and Courtney Vegelin. 2016. “Sustainable Development Goals and Inclusive Development.” *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics* 16 (3): 433–48.
- Independent Group of Scientists appointed by the Secretary-General. 2019. “Global Sustainable Development Report 2019: The Future Is Now - Science for Achieving Sustainable Development.” United Nations, New York. [https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/24797GSDR\\_report\\_2019.pdf](https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/24797GSDR_report_2019.pdf).
- . 2023. “Global Sustainable Development Report 2023: Times of Crisis, Times of Change: Science for Accelerating Transformations to Sustainable Development.” United Nations, New York. [https://sdgs.un.org/sites/default/files/2023-09/FINAL%20GSDR%202023-Digital%20-110923\\_1.pdf](https://sdgs.un.org/sites/default/files/2023-09/FINAL%20GSDR%202023-Digital%20-110923_1.pdf).
- Krsmanovic, Simo. n.d. “The Impact of Decentralization on Creating Enabling Environments: Whole-of-Society Implementation of the United Nations 2030 Agenda for Sustainable Development.” <https://www.uvu.edu/global/docs/wim22/sdg17/sdg17-krsmanovic.pdf>.
- Sachs, J.D., Lafortune, G., Fuller, G., Iablonski, G. 2025. “Financing Sustainable Development to 2030 and Mid-Century. Sustainable Development Report 2025.” DOI: <https://doi.org/10.25546/111909>.
- The London School of Economics and Political Science (LSE), The Centre for Strategy & Evaluation Services (CSES), European Institute of Public Administration (EIPA), and Milieu Consulting S.r.l. n.d. “Division of Powers.” European Committee of the Regions. Accessed September 8, 2025.

United Nations. 2012. “The Future We Want: Outcome Document of the United Nations Conference on Sustainable Development.”  
<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/733FutureWeWant.pdf>.  
———. 2024. “The Sustainable Development Goals Report 2024.” United Nations.  
<https://unstats.un.org/sdgs/report/2024/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2024.pdf>.  
World Commission on Environment and Development. 1987. *Our Common Future*. Oxford; New York: Oxford University Press.

## ภาษาไทย

ชล บุญนาคและคณะ. (2564). รายงานการวิจัยสถานการณ์กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย: ภาคประชาสังคม.

ชล บุญนาคและคณะ. (2567). แผนงานโครงการวิจัยและสนับสนุนระบบการขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แบบข้ามภาคส่วนเพื่อเร่งรัดการขับเคลื่อนวาระการพัฒนา 2030

ชล บุญนาคและคณะ. (2568). โครงการจัดทำ SDG Index ระดับจังหวัดเพื่อสนับสนุนการระบุความต้องการระดับภาค ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และทดลองการขับเคลื่อนกลไก ววน.ระดับจังหวัดเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.

ชล บุญนาคและอังคณา เลชะกุล. (2564). โครงการทบทวนและวิเคราะห์ระบบที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย.

รายงานการประชุมกับภาคประชาสังคมภายหลังการรายงานความคืบหน้าในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทย. (2560).

รายงานการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) ครั้งที่ 1/2565. (2565)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). สรุปข้อมูลเบื้องต้น การสำรวจองค์การเอกชนที่ไม่แสวงกำไร พ.ศ.2561.  
สำนักงานสถิติแห่งชาติ. [http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านเศรษฐกิจ/สาขาบัญชีประชาชาติ/Non-profit\\_private\\_organization/2561/รายงานฉบับสมบูรณ์.pdf](http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านเศรษฐกิจ/สาขาบัญชีประชาชาติ/Non-profit_private_organization/2561/รายงานฉบับสมบูรณ์.pdf)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563a). ความเชื่อมโยงระหว่างแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). [https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/03/Y1xtargets\\_%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B9%82%E0%B8%A2%E0%B8%87-v3.pdf](https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2022/03/Y1xtargets_%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%A1%E0%B9%82%E0%B8%A2%E0%B8%87-v3.pdf)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563b). แผนการขับเคลื่อน SDGs สำหรับประเทศไทย (Thailand’s SDG Roadmap). <https://sdgs.nesdc.go.th/thailands-sdg-roadmap/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). รายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ.2559-2563. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.  
[https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/11/Thailands-SDGs-report-2016-2020-book\\_for-web-1.pdf](https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/11/Thailands-SDGs-report-2016-2020-book_for-web-1.pdf)

สุรางค์รัตน์ จำเริญพล และ ปัญญา พรหมณ์แก้ว (2567). ปัจจัยสนับสนุนการมีส่วนร่วมข้ามภาคส่วนในการขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs:การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม. ภายใต้แผนงานโครงการวิจัยการสนับสนุนระบบการขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) แบบข้ามภาคส่วนเพื่อเร่งรัดการขับเคลื่อนวาระการพัฒนา 2030

ภาคผนวก

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

| เป้าหมายที่    | รายละเอียด                                                                                                                                                                                                                                                 |
|----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| เป้าหมายที่ ๑  | ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ (End poverty in all its forms everywhere) ว่าด้วยการลดความยากจนทั้งทางเศรษฐกิจ และความยากจนในมิติอื่น ๆ ด้วย (ตามการนิยามของแต่ละประเทศ) ครอบคลุมคนทุกกลุ่ม ทั้งชาย หญิง เด็ก คนยากจน และกลุ่มคนเปราะบาง                    |
| เป้าหมายที่ ๒  | ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน (End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture)                                                                     |
| เป้าหมายที่ ๓  | สร้างหลักประกันการมีสุขภาพที่ดี และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับทุกคนในทุกช่วงวัย (Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages)                                                                                                      |
| เป้าหมายที่ ๔  | สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all)                                        |
| เป้าหมายที่ ๕  | บรรลุความเสมอภาคระหว่างเพศ และเพิ่มบทบาทของสตรีและเด็กหญิงทุกคน (Achieve gender equality and empower all women and girls)                                                                                                                                  |
| เป้าหมายที่ ๖  | สร้างหลักประกันเรื่องน้ำและการสุขาภิบาล ให้มีการจัดการอย่างยั่งยืนและมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน (Ensure availability and sustainable management of water and sanitation for all)                                                                            |
| เป้าหมายที่ ๗  | สร้างหลักประกันว่าทุกคนเข้าถึงพลังงานสมัยใหม่ในราคาที่สามารถซื้อหาได้ เชื่อถือได้ และยั่งยืน (Ensure access to affordable, reliable, sustainable and modern energy for all)                                                                                |
| เป้าหมายที่ ๘  | ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่ และ มีผลิตภาพ และการมีงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน (Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all) |
| เป้าหมายที่ ๙  | สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืน และส่งเสริมนวัตกรรม (Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation)                    |
| เป้าหมายที่ ๑๐ | ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ (Reduce inequality within and among countries)                                                                                                                                                                       |

| เป้าหมายที่    | รายละเอียด                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|----------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| เป้าหมายที่ ๑๑ | ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน (Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable)                                                                                                                                                                                                                        |
| เป้าหมายที่ ๑๒ | สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Ensure sustainable consumption and production patterns)                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| เป้าหมายที่ ๑๓ | ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น (Take urgent action to combat climate change and its impacts)                                                                                                                                                                                                                                                   |
| เป้าหมายที่ ๑๔ | อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources for sustainable development)                                                                                                                                                                                                          |
| เป้าหมายที่ ๑๕ | ปกป้อง ป่าไม้ และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (Protect, restore and promote sustainable use of terrestrial ecosystems, sustainably manage forests, combat desertification, and halt and reverse land degradation and halt biodiversity loss) |
| เป้าหมายที่ ๑๖ | ส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ และครอบคลุมในทุกระดับ (Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels)                                                               |
| เป้าหมายที่ ๑๗ | เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Strengthen the means of implementation and revitalize the global partnership for sustainable development)                                                                                                                                                                                    |